

**R. P. D. Thomæ Delbene Marvbiensis, Clerici Regvlaris,
Sacrae Theologiae Professoris ... De Immvnitae, Et
Ivrisdictione Ecclesiastica**

Bene, Thomas del

Lugduni, 1674

XLII. Qualiternam Episcopus cognoscere debeat, delictum esse exceptum,
vt possit reum tradere, remittere, seu consignare Curiaē seculari?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98676](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98676)

non ordinis, & sic in absolvente, & dispensante non indigent consecratione, possunt exerceri etiam per Episcopum electum, & tantum confirmatum.

- 1 **E**X dictis sequitur, quod cognoscere locum, an sit sacer, vel religiosus, ad gaudendum immunitate, necne, spectet etiam ad iudicem Ecclesiasticum tantum, seu priuatiue. Atque ita docent Martha de iurisdic. part. 2. cap. 50. numero 4. Raudensis vol. 2. consil. 17. num. 12. Marius Giurba consil. 10. numero 7. Peregrinus de immunit. cap. 13. numero 18. Bonac. disp. 3. quest. 7. punct. 3. numero 16. & Diana part. 4. tractat. 1. resol. 49. contra Pereiram in loco supra citato. Et patet ex rationibus, & iuribus supra adductis; item etiam patet ex cap. ex parte, de verbor. signific. ubi cum agatur, an territorium Ecclesie sit violatum, necne, dicitur, quod huius rei cognitio spectet ad iudicem Ecclesiasticum. Quinimo Comitissa, cuius interesse ibi tractabatur, appellat ad Archiepiscopum. Vide etiam quae dicuntur infra, dubit. 46.
- 2 An autem sede vacante, possit etiam Vicarius Capituli cognoscere, vtrum delicti casus sit exceptus, necne?
- 3 Negat Marius Italia de immunit. lib. 1. cap. 6. §. 1. num. 42. & mouetur ex Constitutione Gregorij XIV. in illis verbis: *Ad quos solos, & non ad alios Episcopis inferiores, &c.*
- 4 Affirmat autem probabilius Peregrinus de immunit. cap. 3. num. 34. & seqq. (si scilicet delictum commissum fuerit in sua diocesi, non autem in loco exempto, vel nullius diocesis.) Et probatur, quia facultas, de qua loquimur, competit Episcopo iure ordinario, cap. quisquis, & cap. contumax, 17. quest. 4. ergo, &c. Consequentia probatur; quia ex cap. unic. de maiorit. & obedient. in 6. Sede vacante potest Capitulum, vel is, ad quem Episcopalis iurisdic. tunc temporis pertinere consuevit, facere omnia, quae possit Episcopus, si tunc viueret.
- 5 Ceterum certum esse debet contra Marium Ital. loco supra cit. numero 88. quod id possit Episcopus electus, & confirmatus tantum, etsi nondum consecratus, sicuti ex communi Peregrinus num. 3. Et ratio est, quia talis cognitio est actus iurisdictionis, & Episcopus electus, ac confirmatus tantum, etsi nondum consecratus, potest omnia, quae sunt iurisdictionis, per textum in cap. transmissa, de elect. Quapropter recte dixit Suarez tom. 5. disp. 41. sect. 2. num. 7 quod Episcopus electus, & confirmatus tantum, quamvis nondum consecratus, possit absolueri ab omnibus censuris, & dispensare ab omnibus irregularitatibus, a quibus possunt ceteri Episcopi vigore
- 8 Concilij Trident. sess. 24. cap. 6. de reformat. quia haec omnia sunt actus iurisdictionis tantum, & non ordinis, & sic in absolvente, & dispensante non indigent consecratione.

DVBITATIO XLII.

Qualiternam Episcopus cognoscere debeat delictum esse exceptum, vt possit reum tradere, remittere, seu consignare Curiae saeculari?

SECTIO I.

Dubitationis Resolutio.

SUMMARIVM.

- 1 *Ad probandum id quod in iudicio incidenter & se-*

cundario, & per modum causae deducitur, quavis probatio, etiam levis, & praesumptiua dicitur sufficiens.

- 2 *Is, cuius iudicio res committitur, non tenetur informationem iuridicam facere, sed potest prout sibi placuerit, informationem sumere & quomodocumque de veritate sibi constet, iudicium ferre.*
- 3 *Episcopus tamen in casu nostro debet cognoscere concludenti probatione delictum esse exceptum, vel non exceptum.*
- 4 *Ecclesia ius habet defendendi reum in casibus non exceptis, & reus ius habet ne in talibus casibus a loco sacro extrahatur, & ob id Prelatus non cognoscendo exacte, iniuriam Ecclesiae, & reo faceret.*
- 5 *Coniectura non sufficit vt vincant praesumptionem ortam ex possessione immunitatis, & inue fundato.*
- 6 *Ad tollendum ius ab aliquo acquisitum non sufficit coniectura, sed requiritur plena probatio.*
- 7 *Ex constitutione Gregoriana requiritur, quod Prelatus priusquam reum puniendum iudici saeculari iradat, cognoscat vere, quod is exceptum delictum commiserit.*
- 8 *Quod per coniecturas tales cognoscitur, non vere, sed probabiliter tantum cognoscitur, neque illud est proprie, & absolute verum, sed sub dubio verum.*
- 9 *Vera sunt ea, quae oculis inspicimus, & indubitanter notamus, non autem quae praesumptiue credere possumus.*
- 10 *Lex, quotiescumque probationem requirit, de probatione concludenti, & perfecta intelligi debet.*
- 11 *Probatio coniecturalis, quando sufficit, cauetur ab ipsa leg. latore.*
- 12 *Commisum delictum esse exceptum, est conditio necessaria requisita ad hoc vt delinquens immunitate priuetur.*
- 13 *Probatio conditionis, seu forma ad actum requisita, debet esse plena, & concludens.*
- 14 *Sententia contumacialis (cum hac non probet delictum) sed requiratur plenior probatio, non sufficit ad extrahendum reum e loco immuni.*

Respondetur, quod (quamvis videatur sufficere, quod cognoscat ex praesumptionibus, & coniecturis rem probabilem efficientibus, quia ad probandum id, quod in iudicio incidenter, & secundario, & per modum causae deducitur, quavis probatio, etiam levis & praesumptiua dicitur sufficiens, & quia in Constitutione Gregorij XIV. conceditur Episcopo remissio rei, qui sibi videbitur delictum exceptum commisisse; cum autem alicuius iudicio res committitur, non tenetur is informationem iuridicam facere, sed potest, prout sibi placuerit, informationem sumere, & quomodocumque de veritate sibi constet, iudicium ferre, sicuti tradidit Menochius de arbitr. quest. 13. numero 2. & quest. 19. numero 10. ergo, &c.) tamen dicendum sit, requiri quod cognoscat ex concludenti probatione, seu ita quod probationes sint certae, quamvis summariae, & quamprimum fieri potest expedienda; sicut ex declaratione sacrae Congregationis refert Naldus verb. Ecclesia, num. 32. Atque ita contra Senatum Lusitanum apud Gammam decis. 171. & 182. Gratianum tom. 3. cap. 596. num. 23. Peregrinum de immunit. cap. 3. num. 3. & seqq. & Giurbam consil. 50. num. 10. & consil. 100. docent praeter Naldum supra, Farinacius lib. 1. consil. conf. 76. num. 3. & conf. 168. num. 8. & in append. de immunit. cap. ult. num. 8. & seqq. Ambrosin. de immunit. cap. 11. num. 4. Mar. Ital. de immunit. Eccles. cap. 6. §. 1. num. 80. & seqq. Bonac. disp. 3. q. 7. de immunit.

munit. punct. 6. circa fin. Riccius collect. 1792. Gambacurta lib. 6. cap. 14. & 15. Castillus decif. 256. num. 5. Gutierrez pract. 99. lib. 3. quest. 1. num. 36. Barbosa de iure Eccles. lib. 2. cap. 13. num. 168. Auendañus de exequend. mand. part. 1. cap. 12. num. 9. & seqq. Sanchez in opus. tom. 2. lib. 6. cap. 1. dub. 11. num. 2. Lezana verb. immunitas Eccles. num. 28. & Diana part. 3. tract. 1. res. sol. 38. & part. 4. tract. 1. res. sol. 112.

Prima Probatio.

4 Probatur primò; quia Ecclesia ius habet defendendi reum in casibus non exceptis, & reus etiam ius habet, ne in talibus casibus à loco sacro extrahatur, cap. inter alia, cap. fin. de immunit. Eccles. & cap. sicut antiquitus 17. quest. 4. Ergo Prælatus, dum concludenter non cognoscit quod reus crimen exceptum commiserit, iniuriam Ecclesie, & reo facit (Ecclesiam scilicet, & reum suo iure priuando) si reum iudici seculari puniendum traderet.

Dices: Episcopus per præsumptiones, & coniecturas probabiles sufficienter cognoscit: ergo (ne Ecclesie, & reo iniuriam faciat, tradendo reum puniendum iudici seculari) non requiritur cognitio maior, seu certior, & euidentior.

5 Respondetur, nego antecedens, quia dictæ coniectura non sufficiunt, ut vincant præsumptionem ortam ex possessione immunitatis, & iure fundato, l. fin. ff. quod meus causa, & docent ibi communiter Iuristæ, & Abb. in cap. quia verisimile, in 2. not. b. de præf. sum. i. b. tum quia ad tollendum (præsertim irreparabiliter) ius ab aliquo acquisitum, non sufficit coniectura, sed requiritur plena probatio. Bald. in l. indicis, num. 2. Cod. de iudiciis, & Speculator tit. de offic. omnium Iud. §. fin. num. 18.

Secunda Probatio.

7 Secundò probatur; quia in Constitutione Gregorij XI V. exigitur, quod Prælatus, priusquam reum puniendum iudici seculari tradat, cognoscat verè, quod is exceptum delictum commiserit: ergo non sufficit, quod cognoscat per præsumptiones, & coniecturas probabiles. Consequentia probatur; quia quod per coniecturas tales cognoscitur, non verè, sed probabiliter tantum cognoscitur, seu præsumitur, & putatur; neque illud est proptiè, & absolute verum, sed sub dubio verum; sicuti recte docent Doctores, quos citat, & sequitur Farinacius conf. 168. num. 10. & conf. 76. num. 6. Et confirmatur ex doctrina Innocentij in cap. cum causam, col. 2. vers. illud autem, de iuramento calumniæ, ubi ait, quod vera sint ea, quæ oculis inspicimus, & indubitanter notimus, non autem quæ præsumptiè credere possumus. 10 Quapropter quotiescumque lex probationem requirit, de probatione concludenti, & perfecta intelligi debet, l. Iudicis, Cod. de iudiciis, & docent Decius in rubr. 10. de probationibus, num. 133. & Mascard. 11 de probat. §. 4. num. 12. Præsertim quia quando sufficit probatio coniecturalis, id à legislatore ipso cauetur, ut in l. non omnes, §. à barbaris, ff. de re militari, ibi: Argumentis tantum cognoscendum est, & in cap. pro humani, de homicidio in 6. ibi: Et postquam probabilius constiterit argumentis.

Tertia Probatio.

Tertiò probatur; quia commissum delictum esse exceptum, est conditio necessariò requisita ad hoc, ut delinquens immunitate priuetur: ut ex se patet. & iubet Gregorius XI V. in cit. sua Constitutione, ibi: Thom. Delbene de Immunit. Eccl. Pars 11,

Nisi cognito prius per Episcopum, aut eius deputatum, ut ipsi vera crimina superius expresse commiserint: ergo debet constare. Consequentia probatur, quia probatio conditionis, seu formæ ad actum requisitæ debet esse plena, & concludens, l. ius alimentorum, ff. ubi pupillus educari debeat, & l. Lucius, ff. de conat. & demonstr. & docet ibi Bartol. & Farinac. in cit. conf. 76. & 168. Vide Congregationem Episcoporum, quæ in vna Cremonensi die 27. Iulij 1618. decreuit, quod ad delinquentem extrahendum à loco immuni, & consignandum Curie seculari, non sufficiat sententia contumacialis (cum hæc non probet delictum) sed requiratur pl. nior probatio. Vide etiam Guazinum in defens. reorum, tom. 1. defens. 1. cap. 31. num. 9. Castillum decif. 156. num. 9. Riccium in prax. tom. 2. res. sol. 450. num. 3. Regentem Constantium in supplic. ad Paul. V. num. 69. Cutellium in Nois politiciis ad Leges Siculis Marini Regi, controuers. 5. & 7. fol. 432. & de immunit. Eccles. lib. 1. quest. 38. & lib. 2. §. 24. & Gamb. decif. 179. qui tamen tenere videntur, quod probatio illa, quæ sufficit ad torturam super delicto, sufficiat etiam, ut quis delectetur non gaudere immunitate fori, & Ecclesie.

SECTIO II.

Responsum ad fundamentum oppositum.

SUMMARIUM.

- 1 Iudicio Episcopi remittitur quænam delicti probatio sufficiens sit, non tamen remittitur iudicio eiusdem derogare iuri, & perfecta probationi delicti.
- 2 Episcopus in tali cognitione tenetur seruare ordinem iudicium, & omnes regulas iuris.
- 3 Soluuntur opposita.
- 4 Episcopus si errauerit in iudicando delictum esse exceptum, cum reuera non sit, tenetur repetere reum, & index secularis restituere.
- 5 Error vnus non debet alteri præiudicare, præsertim reo, & Ecclesie, pro quorum favore clamant omnia iura.
- 6 Idem dicitur si Episcopus indicauerit contra Curiam sacularem, sed per errorem, quia tunc etiam tenetur tradere reum.
- 7 Index secularis, vel reus lata sententia per Episcopum an gaudere debeat, necne, potest appellare, si habeat sufficiens, & rationale fundamentum, contra Peregrinum, & alios.

Respondetur ex dictis, quod licet in dicta Constitutione Gregorij XI V. remittatur iudicio Episcopi, quænam delicti probatio sufficiens sit, non tamen remittitur iudicio eiusdem, derogare veræ, & perfectæ probationi delicti. Quinimò Menoch. quest. 8. de arbitr. iudic. lib. 1. ait, quod cum remittatur iudicio Episcopi, verba hæc denotent arbitrium boni viri, l. fideicommissaria, §. ceterum, ff. de fideicommiss. & l. fideicommissa, §. si fideicommissum, ff. de legat. 3. quod & docet etiam Barr. in extrag. ad reprimendum, verb. videtur, in princip. & num. 4. & sic quod teneatur Episcopus seruare ordinem iudicium, & omnes regulas iuris: idem Bartol. in d. ff. verb. Videtur, num. 8. Alexand. conf. 33. lib. 1. num. 3. Ias. in l. si sic legatum, ff. de legat. 1. num. 26. Idque etiam in criminalibus, ubi quoque liberum arbitrium est legibus subiectum. Ias. ibid. num. 24. Farinacius in fragment. part. 1. litera A, num. 244. & idem Menoch. de arbitr. iudic. lib. 1. quest. 9. num. 3.

4. *quest. 13. 20. & 77. & consil. 69. num. 63. & 69. & consil. 1131. num. 8. lib. 11.* Instabis ex Giurba loc. cit. in Constitutione Gregorij XIV. non præscribitur forma seruanda in huiusmodi cognitione, sed generaliter, & absolute dicitur, nisi cognito prius per Episcopum, an ipse verè crimina superius expressa commiserit: ergo cum huiusmodi verba generalia sint, generaliter intelligenda sunt, & consequenter in quavis cognitione verificantur, *l. cognitionem, ff. de ord. & extraord. cognit.* Præterea, sicut Iudex, cui imponitur, vt cognitionem reiciat, potest cognitionem reicere per informationem sine processu, & extrajudicialiter, ex gloss. in *l. ius alimentor. §. 1. verb. Cognitio, ff. ubi pupillus educ. deb.* ita & in casu nostro. Denique in questionibus emergentibus sufficit cognitio extrajudicialis, & non requiritur cognitio causæ plenaria, ex Bartolo, & Baldo in cit. *l. ius alimentorum*: ergo, &c.

Respondetur, quod ad hæc pateat ex dictis.

Cæterum dicendum, quod si Episcopus in iudicando errauerit, v. g. iudicauerit reum commississe crimen exceptum (& sic dederit licentiam iudici sæculari illum extrahendi) postea verò nouerit oppositum, v. g. reum commississe crimen non exceptum, teneatur illum repetere, & iudex sæcularis teneatur illum restituere, vti rectè notarunt Regens Constantius in supplicatione ad Paulum V. pro moderanda Bulla Gregorij XIV. num. 70. Anton. de Marinis *resol. quorund. cap. 175. num. 4. & seqq. Diana part. 4. tract. 1. resol. 34.* Et ratio est, quia non debet error vnus alteri præiudicare, præsertim reo, & Ecclesiæ, pro quorum fauore clamant omnia iura.

Idemque propter eandem rationem dicas, si Episcopus in iudicando errauerit in præiudicium Curie sæcularis, quod debeat similiter postea reum Curie sæculari tradere. Vnde non improbat mihi, quod Farinac. in *append. de immunit. cap. 22. num. 372.* Gambacarta *lib. 6. cap. 17. num. 3.* & Ciarlinius in *controuers. forens. cap. 116. num. 68.* docent, nempe, quod si lata fuerit sententia iudicis Ecclesiastici, quod reus gaudeat, vel non gaudeat immunitate Ecclesiæ, possit iudex sæcularis, vel reus (si habeat satis sufficiens, & rationabile fundamentum appellandi) de tali sententia appellare; quidquid in contrarium sentiant Peregrinus de *immunit. cap. 16. num. 33.* & Diana *part. 3. tract. 1. resol. 38.* & videri etiam poterit Guazzinus de *modo defend. reos, tom. 1. defens. 1. cap. 31. num. 11.* & Bonacina de *legibus, disp. 3. quest. 7. punct. 7. num. 11.*

SECTIO III.

Altera difficultas, eiusque solutio.

SUMMARIUM.

1. Constitutio Gregoriana, quod non detur appellatio, non habet locum quando est satis sufficiens, & rationabile fundamentum appellandi, & sic non tollit, siue reo, siue fisco appellationem, quando notoriè, vel satis fundatè de lata sententia iniustitia constat.

Obiicies, in Constitutione Gregorij XIV. explicite reo prohibetur appellatio, quapropter etiam prohibita implicite censetur fisco, & actori, vt seruetur in iudicio æqualitas; quæ, si seruanda non esset, potius ad rei (cuius partes sunt fauorabiles) quàm ad fisci fauorem seruari non deberet; vt contra Gambacurtam, & Bonacinam in locis *supra cit.* docent Peregrinus, Ciarlinius, & Sperellus in *decision. for.*

Ecclesiast. decis. 65. num. 2. & seqq. qui num. 7. subdit, quod in dicto casu non solum denegari debeat fisco appellatio, sed etiam recursus, & assert pro se sacre Congregationis immunitatis declarationem, die 6. Iunij 1619. & alteram die 15. Decembris 1634. & præterea responsionem Urbani VII. priuatim sibi datam (cuius iussu, inquit ipse, de Codice Gambacurtæ deleta fuit sententia contraria) & sic quod licet prohibita appellatione, non censeatur de iure communi prohibitus recursus (vt docet Minadous *decis. 27.* & alij, quos citat & sequitur Martha de *iurisdic. part. 4. centur. 1. cas. 56. num. 7.*) id tamen non procedat in terminis Constitutionis Gregorij XIV.

Respondetur ex dictis, quod Constitutio Gregoriana non procedit, quando est satis sufficiens, & rationabile fundamentum appellandi, & sic non tollit, siue reo, siue fisco appellationem, quando notoriè, vel satis fundatè de lata sententiæ iniustitia constat; quia clausula illa, *appellatione remota*, non prohibet appellationem à sententia notoriè iniusta, vt præter Doctores, quos citat, & sequitur Ciarlinius loco *supra citato, num. 69.* docet Scaccia de *appellat. lib. 3. capite 2. quest. 16. limitat. 1. num. 84.* & Gloriti in *cap. super literis, de rescript. num. 333.* Vide etiam Franciscum Zipæum *lib. 3. titul. de immunit. Ecclesiast. consil. 3.* Vbi rectè etiam docet, quod quando iudex Ecclesiasticus ex præparatorijs informationibus, inaudito reo, declarauit immunitate eum non gaudere, possit reus appellare, idque probat ex ipsa Constitutione Gregorij XIV.

DUBITATIO XLIII.

An Iudex Ecclesiasticus obligatus sit in hac cognitione stare processui factò à iudice laico, vt possit reum remittere Curie sæculari?

SECTIO I.

Dubitationis Resolutio.

SUMMARIUM.

1. Iudex Ecclesiasticus non tenetur stare processui fabricato à iudice laico, vt possit reum remittere Curie sæculari.
2. Acta instructoria vnus iudicij non probant in alio; nisi fiant inter easdem personas, in iisdem causis, & ad eundem effectum.
3. Cui delegatur alicuius causa cognitio, prout in causa immunitatis delegatur Ordinario, ei delegatur facultas sumendi probationes pro tali cognitione.
4. Probationes, quæ fiunt sine citatione partis vim non habent.
5. Iudex sæcularis cum probationes facit de delinquentis delicto, Ecclesiam, vtpotè ei non subiectam, non citat, neque ipsum delinquentem.
6. Ampliatur nostra opinio negatiua, si urgeat aliqua suspicio contra testes examinatos à iudice sæculari.
7. Episcopus si processus delinquentis factus fuerit antequam de immunitate ageretur, potest stare processui iudicis laici, non tamen tenetur.

Respondetur negatiuè. Atque ita contra Giurbam in *consil. 50. n. 3. & consil. 100.* qui contrariu tenet ex Breui